Nr 140.

Ankom till Riksdagens kansli den 16 maj 1913 kl. 4 e. m.

Utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upprättande av ett statsstuteri å Ottenby kungsladugård.

I en till Riksdagen den 4 april 1913 avlåten, till jordbruksutskottets förberedande handläggning hänvisad proposition, nr 242, har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen att för upprättande å Ottenby kungsladugård med underlydande av ett statsstuteri för omkring 100 moderston och 5 stambeskällare samt i övrigt anordnat i huvudsaklig överensstämmelse med i statsrådsprotokollet angiven plan bevilja ett anslag av 587,700 kronor och därav å extra stat för år 1914 anvisa 388,550 kronor.

Redan under konung Karl X Gustaf anlades vid Ottenby å Ölands södra udde ett stuteri. Detta synes dock hava haft endast kort varaktighet och torde hava varit nedlagt år 1682. Under 1700-talet var Ottenby kungsladugård utarrenderad till olika personer och en av dessa, generallöjtnanten C. G. Roxendorff, anlade därstädes ett stuteri, på grund varav Kungl. Maj:t år 1780 beviljade honom trettio års prolongation å arrendet. Stuteriet nedlades år 1809.

År 1829 beslöto Rikets Ständer att för befordran av de svenska hästrasernas förbättring överlåta Ottenby kungsgård med tillydande för att användas till stuteri enligt de föreskrifter, Kungl. Maj:t kunde finna lämpligt meddela. Kungl. Maj:t beslöt också, att Ottenby skulle vid fardagstiden 1830 övertagas av stuteriöverstyrelsen. För att uppgöra

fullständig plan för stuteriets ordnande tillsattes en kommitté, vars förslag i huvudsak gillades av Kungl. Maj:t. Enligt planen skulle stuteriet inom loppet av 7—8 år bliva fullt uppsatt. Vid den första anskaffningen skulle man bland inhemska hästar företrädesvis söka erhålla avelsdjur av »den gamla berömda Ottenbyrasen». Hästbesättningen skulle, enligt nådigt brev den 7 maj 1831, i medeltal utgöras av 4 stambeskällare, 8 lantbeskällare, 60 moderston samt 136 föl och unghästar eller tillhopa 208 hästar. Av dessa voro 30 avsedda att årligen försäljas. Kring detta antal hölls även stuteriets hästbesättning till omkring år 1870, och får denna tid betraktas såsom Ottenbystuteriets glansperiod.

Sedan år 1868 en kommitté tillsatts med uppdrag att verkställa utredning, dels huruvida stuteriernas ändamål icke kunde vinnas med ett mindre antal, men till avel uteslutande avsedda djur, dels ock vilka raser som vid de olika stuterierna borde vidmakthållas och om lämpligaste sättet att för framtiden avgöra frågor rörande rasförändring, samt vilka förändringar i avseende på stuteriernas ekonomiska och administrativa ordnande i övrigt, som kunde vara påkallade av tidsförhållandena och leda till besparing i kostnaderna, fastställde Kungl. Maj:t den 1 november 1872 ny plan för anordnande av statens stuterier m. m. Vid denna tid funnos nämligen statsstuterier, utom vid Ottenby, även vid Strömsholm och Flyinge. I avseende å Ottenbystuteriet innebar berörda plan bland annat den förändringen, att stuteriets hästbesättning minskades därhän, att avkastningen av kungsgården komme att så nära som möjligt bliva tillräcklig för stuteriets underhåll och förvaltning. Sålunda beräknades, att stuteriet skulle kunna underhålla 6 stambeskällare, 6 lantbeskällare, 40 moderston, 99 unghästar och föl i åldern 1—4 år samt 30 årsföl. År 1890 inskränktes beskällarnas antal till 10.

Emellertid visade det sig, att stuterierna, på samma gång de befunnos vara ur stånd att förse hingstdepåerna med erforderligt antal beskällare av nöjaktig beskaffenhet, för sin skötsel togo i anspråk så stor del av det till hästavelns förbättrande anvisade årliga statsanslaget, att endast obetydliga belopp återstodo för hingstdepåernas remontering genom inköp. Det var därför att befara, att depåernas hingstbesättning skulle komma att förfalla både till antal och beskaffenhet. Kungl. Maj:t tillsatte med anledning härav den 13 april 1886 en ny kommitté med uppdrag att uppgöra förslag till de förändrade anordningar i avseende å statens stuteriinrättningar, som kunde finnas påkallade för ett ändamålsenligare användande av de till hästavelns förbättrande anslagna tillgångarna.

Kommittén, som i princip gillade stuterisystemets bibehållande,

var emellertid enig om att mer än *ett* stuteri icke borde finnas i landet, och enär Ottenby av skäl, som kommittén ansåg knappast behöva påpekas, vore vida lämpligare än Flyinge till uppfödning av ädla hästar, borde stuteriet vid Flyinge under alla förhållanden indragas. Då emellertid en av huvudorsakerna till det ogynnsamma resultatet av Ottenbystuteriets drift varit, att detsamma drivits i allt för liten skala, ansåge kommittén, att, därest icke stuteriet kunde utvidgas till att omfatta 100 moderston och 6 beskällare, stuteriet såsom sådant borde upphöra och kungsgården utarrenderas samt medlen ställas till stuteriöverstyrelsens förfogande för hästavelns befrämjande. Kommittén hade emellertid endast av ekonomiska skäl ifrågasatt stuteriets indragning och vore livligt övertygad om, att det för vår hästavels självständiga utveckling vore fördelaktigast, om Ottenby stuteri kunde bibehållas, omorganiserat enligt den av kommittén framlagda planen.

Efter det samtliga för stuteriet avsedda byggnader vid en år 1891 timad eldsvåda nedbrunnit, föreslog stuteriöverstyrelsen påföljande år stuteriets indragning. Departementschefen anförde, att då en så betydlig förhöjning av anslaget till hästavelns förbättrande, som den av stuterikommittén förordade utvidgningen av Ottenbystuteriet skulle medföra, icke syntes böra ifrågasättas, borde stuteriet indragas och kungsgården utarrenderas.

I enlighet härmed avlät Kungl. Maj:t 1892 till Riksdagen proposition, som av Riksdagen bifölls.

Efter föregången arrendeauktion blev däruppå egendomen av domänstyrelsen utarrenderad på 20 år för ett årligt arrende av 11,060 kronor 61 öre.

Sedan domänstyrelsen nu anmält, att gällande arrendeavtal angående den av styrelsen för stuteriöverstyrelsens räkning utarrenderade Ottenby kungsladugård med underlydande fastigheter löper till ända den 14 mars 1914, samt hemställt om föreskrift, huru med egendomens förvaltning efter nämnda dag skulle förfaras, har stuteriöverstyrelsen den 26 augusti 1911 föreslagit, att ett statsstuteri för halvblodsavel måtte upprättas därstädes samt, på anmodan av Kungl. Maj:t, den 9 maj 1912 avgivit utförligt förslag till organisationsplan m. m. för ett dylikt stuteri.

I en till jordbruksdepartementet överlämnad skrift har Ölands södra mots avdelning av Kalmar läns södra hushållningssällskap genom utsedda ombud kraftigt tillstyrkt förslaget om inrättande av ett statsstuteri vid Ottenby och betonat den stora och välgörande inverkan detta stuteri kunde förväntas komma att utöva särskilt på Ölands ädla hästavel.

Det av Kungl. Maj:t till Riksdagens prövning nu framlagda förslaget om upprättande av ett statsstuteri å Ottenby utgår från en hästbesättning om minst 100 moderston. På av stuteriöverstyrelsen anförda skäl anser departementschefen, att stuteriet icke bör avses för mindre antal ston, enär eljest de för en inrättning av detta slag i varje fall nödvändiga omkostnaderna för tjänstemän m. m. otvivelaktigt komme att göra aveln för dyr. Avsett är, att egendomen, vilken från och med arrendetidens utgång den 14 mars 1914 skulle överflyttas till stuteriöverstyrelsens disposition, skulle för framtiden i sin helhet disponeras av stuteriet. Stuteriöverstyrelsen har med styrka framhållit, att detta vore ett oeftergivligt villkor, delvis beroende på de förändrade uppfödningsmetoder rörande ädla unghästar, speciellt i fråga om utfodringen, som numera omfattas av sakkunniga på detta område.

Vad *driftkostnaderna* vid stuteriet beträffar, bestå dessa först och främst av avlöningar. Enligt stuteriöverstyrelsens förslag skulle tjänstemännen, bestående av chef, beridare, bokhållare och veterinär, överflyttas från Strömsholms hingstdepå med oförändrade avlöningar, dock med det undantag att veterinärens tjänstgöringspenningar föreslagits skola höjas från 600 till 1,200 kronor. Mot vad styrelsen beträffande tjänstemännen föreslagit har departementschefen ingen annan erinran att göra, än att det icke synts honom lämpligt, att chefen, såsom hittills, tillsättes medelst fullmakt. Befattningen såsom chef för stuteriet vid Ottenby bleve nämligen av så egenartad och mångsidigt krävande natur och stuteriets framgång komme att i så hög grad bliva beroende av chefens personliga förmåga, att det syntes lämpligast att underlätta ett möjligen önskvärt ombyte av denne befattningshavare genom att han förordnades blott på kortare tid, exempelvis tre år. Hans avlöning borde därför uppföras såsom arvode, vilket dock kunde liksom den nuvarande avlöningen fördelas i belopp, som motsvara lön och tjänstgöringspenningar. Därest den nuvarande chefen vid Strömsholm överflyttades till Ottenby, utövade denna förändring ingen inverkan vad honom beträffar.

Avlöningsstaten för tjänstemännen vid Ottenby skulle således hava följande utseende.

	Lön	Tjänstgöringspenningar	Arvode	Summa	
Chef	—	—	6,000	6,000	Av arvodet anses 4,000 kronor motsvara lön och 2,000 kronor tjänstgöringspenningar.
Beridare[1])	1,500	1,200	—	2,700	Efter 5 år kan lönen höjas med 300 kronor och efter 10 år med ytterligare 300 kronor.
Bokhållare[2])	1,500	1,200	—	2,700	
Veterinär[3])	1,500	1,200	—	2,700	
Summa	—	—	—	14,100	

[1]) med skyldighet att vid stallskolan undervisa i ridning.
[2]) » » » jämväl föra jordbruksräkenskaperna.
[3]) » » » vid stallskolan undervisa i veterinärlära och hovbeslag samt att uppehålla djursjukvården vid jordegendomen.

Anm. Samtliga befattningshavare åtnjuta fri bostad samt bränsle.

Departementschefen framhåller emellertid, att, eftersom förflyttningen av tjänstemän från Strömsholm till Ottenby icke är avsedd att äga rum förr än med ingången av år 1915, Riksdagens beslut icke nu behöver inhämtas rörande denna stat eller rörande villkoren för åtnjutande av avlöningar å densamma, utan torde detta, om förslaget om statsstuteriets inrättande nu bifalles av Riksdagen, böra ske nästkommande år. Reglerandet av övriga vid stuteriet erforderliga befattningshavares antal och avlöningar skulle ankomma på Kungl. Maj:t ensam. Övriga driftkostnader vid stuteriet komme att utgöras av kostnader för beklädnad, bränsle, foder och underhåll.

Beträffande kostnaderna för uppehållande av den ädla hästaveln över huvud efter inrättandet av ett statsstuteri i Ottenby har stuteriöverstyrelsen i detta sammanhang beräknat, att, om styrelsen fortfarande finge disponera de till hästavelns befrämjande för närvarande anvisade tillgångarna, det skulle bliva möjligt att utan vidare tillskott av statsmedel upprätthålla såväl stuteriet å Ottenby som hingstdepåerna å Strömsholm och Flyinge i deras av styrelsen föreslagna begränsade omfattning samt bestrida övriga från anslaget till hästavelns förbättrande nu utgående utgifter ända till år 1921, från och med vilket år en ökning av statsanslaget med 30,000 kronor skulle erfordras. Under de första åren efter Ottenbystuteriets upprättande och Strömsholmsdepåns starka minskning beräknas nämligen ett årligen stigande överskott komma att uppstå, påtagligen beroende på att några dyrbarare hingstinköp då icke

anses nödvändiga, enär den nuvarande stammen av beskällare jämte de unghingstar, som komme att lämnas från Flyinge efter uppfödningen av de där inköpta hingstfölen, anses bliva tillräckliga för att tillgodose den ädla hästavelns behov inom de inskränktare områden, dit den är ämnad att koncentreras. Från och med år 1920 skulle dessa överskott småningom konsumeras just till följd av det då ånyo inträdda behovet av hingstinköp i större omfattning och skulle vid 1924 års utgång vara nästan fullständigt förbrukade. Till hästavelns fortsatta upprätthållande i samma omfattning skulle då krävas ökat statsanslag. Stuteriöverstyrelsen har emellertid anfört, att dylikt ökat anslag torde erfordras redan 1921 samt att detta skulle bero därpå, att det är mycket möjligt, att överskotten komme att förbrukas tidigare än den av styrelsen uppgjorda kalkylen angiver.

Av *anläggningskostnaderna* för stuteriet utgör kostnaden för byggnadsarbeten största utgiftsposten. Avsett är, att de nuvarande byggnaderna och även kvarstående lämningar efter de brandskadade husen skulle i största möjliga utsträckning komma till användning och att allenast följande nya bostadsbyggnader skulle uppföras, nämligen: för stuteriets räkning: en för veterinären, en för stoöverskötaren och stoskötaren, en för fodermarsken och kusken samt fem för 10 stallbetjänte, samt för lantegendomens räkning: en för förvaltaren, en för rättaren samt en för slöjdaren och smeden.

Byggnadsarbetena och kostnaden för desamma framgå av följande tabell:

Nybyggnader för stuteriet.

1 bostad för veterinär	kr. 10,500: —		
1 » » stoöverskötare / stoskötare	» 9,000: —		
1 » » fodermarsk / kusk	» 9,000: —		
5 bostäder » stallbetjänte à 6,300: —	» 31,500: —		
	kr. 60,000: —		
Oförutsedda utgifter, ritningar, tillsyn m. m. cirka 10 procent	» 6,000: —	kr.	66,000: —
	Transport	kr.	66,000: —

Transport kr. 66,000: —

Ombyggnader och reparationer för stuteriet.

Gamla stallarna	kr. 127,000: —	
F. d. tjänstemännens ladugård	» 13,200: —	
Logbyggnaden	» 11,000: —	
Södra och norra flyglarna	» 7,800: —	
Äldre byggnaders reparation till bostäder för sex stallbetjänte och extra personal	» 2,000: —	
Oförutsedda utgifter, ritningar, tillsyn m. m. cirka 12 procent	» 19,000: —	kr. 180,000: —

Nybyggnader för lantbruket.

1 bostad för jordbruksförvaltare	kr. 10,500: —	
1 » » slöjdare / smed	» 9,000: —	
1 » » rättare	» 6,000: —	
	kr. 25,500: —	
Oförutsedda utgifter, ritningar, tillsyn m. m. cirka 10 procent	» 2,500: —	kr. 28,000: —

Ombyggnader och reparationer för lantbruket.

Äldre byggnaders reparation till bostäder för 16 jordbruksarbetare	kr. 3,200: —	kr. 3,200: —
		Summa kr. 277,200: —

Vidare skulle erfordras 20,000 kronor för anordnande av vattenledning med vattentorn och motor, 5,000 kronor till anskaffning av nödiga stallinventarier för stuteriet samt 75,000 kronor såsom rörelsekapital och för utförande av behövliga grundförbättringar å egendomen ävensom för anskaffande av kreatur, dragare, redskap och andra inventarier.

Övriga anläggningskostnader hänföra sig till inköp av hästar under de första åren av stuteriets tillvaro, innan detsamma kan i huvudsak remontera sig självt. Kostnaderna härför skulle belöpa sig till sammanlagt 254,500 kronor.

Inalles skulle sålunda organisationskostnaderna bliva följande:

Byggnadsarbeten	kr. 277,200: —	
Vattenledning	» 20,000: —	
Inköp av hästar	» 254,500: —	
Inventariar till stuteriet	» 5,000: —	
» m. m. till lantbruket	» 75,000: —	kr. 631,700: —

Enligt vad stuteriöverstyrelsen meddelat, kan för dessa kostnaders bestridande disponeras ett belopp av 44,000 kronor, utgörande återstående brandskadeersättning för byggnader å Ottenby, och erfordras alltså anslag å 587,700 kronor.

Fördelningen av dessa anslag på de särskilda åren skulle då bliva följande:

År 1914	Byggnadsarbeten	kr. 250,050: —		
	Vattenledning	» 20,000: —		
	Inköp av hästar	» 82,500: —		
År 1914	Inventarier till stuteriet	» 5,000: —		
	» m. m. till lantbruket	» 75,000: —	kr. 432,550: —	
	Avgår för brandstodsmedel		» 44,000: —	
	Återstår behövligt anslag		kr. 388,550: —	
» 1915	Byggnadsarbeten	kr. 27,150: —		
	Inköp av hästar	» 82,500: —	» 109,650: —	
» 1916	» » »		» 82,500: —	
» 1917	» » »		» 7,000: —	
			Summa	kr. 587,700: —

Beträffande utredningen i övrigt i ärendet tillåter sig utskottet få hänvisa till själva propositionen.

Utskottet. För tillgodoseende av arméns behov av remonter är det givetvis av största vikt, att ädel hästavel inom landet bedrives och vidmakthålles; och torde staten, som ovedersägligen är den största avnämaren av ädla unghästar, också hava skyldighet tillse, att denna avel, förutom att densamma bedrives i tillräcklig omfattning, även ledes i sådan riktning, att ett i kvalitativt avseende verkligt gott resultat vinnes. För ernående av detta syftemål tillhandahåller staten också, som bekant, be-

skällare av ädelt slag, vilkas remontering sker genom inköp *dels* från enskilda uppfödare inom landet, *dels* och huvudsakligen från utlandet.

Emellertid kan det starkt ifrågasättas, om en dylik remontering av lantbeskällare eller, med andra ord, om det nuvarande hingstdepåsystemet över huvud kan anses tillräckligt att på ett tillfredsställande sätt befordra en verkligt god och för våra förhållanden lämpad hästavel av ädelt slag. Det har nämligen visat sig, att intresset för avel av ädla hästar, vilket förr varit tämligen livligt, icke kunnat med nuvarande statsåtgärder i önskvärd grad bibehållas hos de enskilda hästuppfödarne, vadan, även om genom Riksdagens bifall innevarande år till förslaget om bildandet av en lånefond för inköp av ädla avelsston detta intresse kan förväntas komma att livas, staten i allt fall vid inköp av sitt hingstmaterial fortfarande såsom hittills huvudsakligen torde hava att lita till utlandet. Många skäl synas emellertid utskottet tala emot ett dylikt beroende av utlandet. Bortsett från att förhållanden kunna uppstå, som göra det vanskligt eller helt och hållet omöjligt att från utlandet anskaffa hingstar, måste det, nationalekonomiskt sett, anses synnerligen ofördelaktigt att nödgas anlita utlandet för att fylla ett kontinuerligt behov av hästmaterial, som skulle kunna tillgodoses inom landet. Ett skäl av avgörande betydelse härvidlag torde emellertid även vara angelägenheten av att vinna en ensartad och för svenska förhållanden fullt lämplig typ. Detta mål kan, enligt utskottets mening, icke vinnas så länge hingstmaterialet måste hämtas från utlandet, och över huvud taget torde en konsoliderad inhemsk halvblodstyp icke inom rimlig tid kunna åstadkommas med mindre än att ett avelscentrum inrättas, därifrån såväl handjur som hondjur från samma stam kunna spridas inom landets olika produktionsdistrikt.

De nu anförda skälen synas utskottet kraftigt tala för upprättandet av ett statsstuteri, där en efter landets klimatiska och övriga förhållanden lämpad, inhemsk homogen hästtyp av ädelt slag kunde produceras och varifrån dels statens hingstdepåer kunde remontera, dels ock lämpliga avelsston kunde tillhandahållas enskilda uppfödare. På detta sätt skulle så småningom en värdefull och konstant inhemsk avelsstam av ädelt slag uppstå samt staten bliva tillförsäkrad en kvalitativt god remontering av sin armé. Och då staten för närvarande har i sin ägo en plats, nämligen Ottenby å Öland, vilken, enligt enstämmiga auktoritativa utlåtanden, bättre än någon annan plats inom riket ägnar sig för en stuterianläggning samt i detta hänseende anses till och med utgöra en av de bästa i Europa, anser utskottet någon tvekan beträffande det ifrågasatta stuteriets förläggning icke böra förefinnas. Med hänsyn

vidare därtill att ifrågavarande egendom genom arrendetidens utgång den 14 mars 1914 bliver disponibel för kronan, synes denna tidpunkt ock vara väl vald såsom utgångspunkt för stuteriets anläggande.

Den omständigheten, att å Ottenby tidigare befintligt stuteri måst nedläggas, anser utskottet icke böra avskräcka från upprättandet av ett nytt statsstuteri därstädes. Anledningen till det ogynnsamma resultatet av Ottenbystuteriets drift på åttitalet torde, jämte det allmänna ekonomiska betryck, varunder lantbruket denna tid arbetade, hava berott dels på mindre god ledning, dels därpå att stuteriet drivits i allt för liten skala. Den sistnämnda synpunkten har ock i det nu föreliggande förslaget beaktats, då Kungl. Maj:t föreslagit, att stuteriet skulle omfatta minst 100 moderston. I fråga om ledningens besättande är utskottet övertygat om att Kungl. Maj:t, med hänsyn till att denna befattning bleve av så mångsidigt krävande natur samt att stuteriets framgång komme att i så hög grad bliva beroende av chefens personliga förmåga, skall låta sig angeläget vara att tillse det till chef för stuteriet utväljes en på området fullt sakkunnig samt i praktiska värv tillika förfaren man, så att företagets framgång icke än en gång må äventyras. På grund av vad nu anförts tvekar utskottet för sin del icke att tillstyrka förslaget om upprättande å Ottenby av ett statsstuteri i den omfattning, som av Kungl. Maj:t föreslagits.

Vad härefter beträffar den av Kungl. Maj:t föreslagna planen för stuteriet, har detsamma i huvudsak vunnit utskottets gillande. I fråga om byggnadskostnaderna, kostnaden för anläggande av vattenledning, anskaffningskostnaden för inventarier vid stuteriet samt anskaffningskostnaden för kreatur, inventarier m. m. för lantbruket ävensom rörelsekapital för detsamma, har utskottet icke haft något att erinra; dock har utskottet vid granskning av ritningarna till bostadsbyggnader funnit det mindre lämpligt, att, på sätt föreslagits, uthus sammanbyggas med själva boningshusen. Icke heller har utskottet funnit anledning till erinran mot det föreslagna beloppet till inköp av hästar under de första åren av stuteriets tillvaro eller åren 1914—1917. Emellertid har utskottet med hänsyn till angelägenheten av att en ensartad och för svenska förhållanden fullt lämplig hästtyp utbildas ävensom av nationalekonomiska skäl velat framhålla önskvärdheten av att inköpet av ston och stoföl i möjlig mån verkställes inom landet, så mycket hellre som särskilt kollektivutställningarna av inhemska 3-åriga ston vid de senaste allmänna lantbruksmötena ådagalagt, att ett verkligt gott stomaterial finnes att tillgå inom landet. Även håller utskottet före,

att inköpet icke ovillkorligen bör begränsas till att omfatta allenast 3-åriga ston, utan att jämväl äldre och i avel prövade ston må kunna komma i fråga.

Mot stuteriöverstyrelsens förslag att den nuvarande hingstdepån vid Strömsholm skulle jämväl efter stuteriets inrättande bibehållas i viss reducerad omfattning har utskottet icke något att erinra. Utskottet, som under hand inhämtat, att icke mindre än 14 hingstar från Strömsholmsdepån för närvarande finnas utstationerade å Öland, anser det emellertid ändamålsenligt och lämpligt, att det antal hingstar, som framdeles komma att behövas å Öland, även överföras dit och uppställas å det blivande stuteriet, där erforderlig tillgång på såväl stallrum som personal torde komma att för ändamålet förefinnas.

Vad lantbruket angår, skulle egendomens utarrendering otvivelaktigt tillföra kronan större inkomster, än som kan förväntas ske vid lantbrukets förenande med stuteriet. Med hänsyn till att lantbruket avsetts skola inriktas speciellt på att tillgodose stuteriets behov samt sålunda i sin mån utgöra en förutsättning för själva avelsarbetet, anser emellertid utskottet, att lantbruket bör, på sätt förslaget innebär, i sin helhet läggas till stuteriet; och finner utskottet det härvid välbetänkt, att, såsom stuteriöverstyrelsen föreslagit, vid lantbruket anställes en fackutbildad och praktiskt duglig förvaltare.

Ehuru utskottet saknar anledning att ingå på någon närmare granskning av den utav Kungl. Maj:t uppgjorda avlöningsstaten för tjänstemän vid det blivande stuteriet, har det likväl icke kunnat undgå att förefalla utskottet, som om antalet tjänstemän och betjänte vid anstalten med dess nu föreslagna omfattning vore väl högt tilltaget, vadan utskottet ansett sig böra framhålla nödvändigheten att vid stuteriet från början icke anställes större personal än som för ändamålet oundgängligen behöves.

Utskottet, som i övrigt icke haft något att erinra mot Kungl. Maj:ts förevarande framställning, får alltså hemställa,

att Riksdagen må för upprättande å Ottenby kungsladugård med underlydande av ett statsstuteri för omkring 100 moderston och 5 stambeskällare samt i övrigt anordnat i huvudsaklig överensstämmelse med i statsrådsprotokollet angiven plan bevilja ett anslag

av 587,700 kronor och därav å extra stat för år 1914 anvisa 388,550 kronor.

Stockholm den 15 maj 1913.

På jordbruksutskottets vägnar:

GÖSTA TAMM.

Närvarande: herrar Tamm, frih. De Geer, Paulson, Lindblad, Pers, Ericsson, Lundell, Kronlund, Linders, Hellström, greve Wachtmeister, frih. Gyllenstierna, Lundström, Ekerot, Bosson och Tysk.

Reservation:

av *A. Pers, G. A. E. Kronlund, S. Linders, A. L. Lundström* och *P. Tysk,* vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Frågan om anläggande av ett statens stuteri är av en mycket svårbedömd natur, då de omständigheter, som inverka på resultatet av stuteriets verksamhet äro mångahanda och undandraga sig exakta beräkningar. De erfarenheter, som föreligga från den tid, då staten bedrev stuteriverksamhet, äro icke odelat uppmuntrande. Denna erfarenhet manar snarare till varsamhet vid beträdandet av en väg till hästavelns förbättrande, som övergavs för 20 år sedan.

De ekonomiska uppoffringar, som krävas för ändamålet, äro högst betydande. Den summa, som beräknas som anläggningskostnad, stiger till det betydande beloppet av 631,700 kronor. Driftkostnaden för stuteriet beräknas stiga successivt och angives för år 1921, då stuteriet skall vara i full verksamhet, till kronor 108,262.78. Anläggningskostnaden kräves såsom statsanslag på en gång med undantag av 44,000 kronor, som äro disponibla brandstodsmedel. Driftkostnaderna föranleda enligt de gjorda beräkningarna inga förhöjda utlägg för staten förr än 1921, möjligen något år senare. Det nu utgående reservationsanslaget till hästavelns förbättrande, som uppgår till 131,050 kronor, anslagsposten till prisbelöningar för hästar oräknad, skulle förslå till driftens uppehållande, om därtill får läggas avkastningen av Strömsholms, Flyinge

och Ottenby kronoegendomar, vilka beräknats till respektive kronor 65,274.90, 41,763.59 och 11,060.61 eller sammanlagt det först nämnda anslaget kronor 249,149.10. Härvid göres det förbehållet att, »därest arrendeinkomsterna från Strömsholm och Flyinge minskas genom försäljning av egendomar eller annorledes, förutsätter beräkningen att motsvarande vederlag erhålles».

Som bekant har emellertid Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att överföra Strömsholmsegendomarna till statens domäners fond i sammanhang med ganska stora förändringar i deras disposition, varvid staten alldeles icke kan beräkna den avkastning av egendomarna, som med den hittills praktiserade rovdriften kunnat uppbringas. Detta betyder alltså att inkomsten från Strömsholm fastslås till ett belopp, som vid tiden för stuteriets börjande verksamhet komme att i hög grad reduceras. Detsamma torde kunna sägas rörande Ottenbyegendomen, vars beräknade jordbruksinkomst ävenledes torde bli mycket problematisk, då egendomens skötsel givetvis kommer att lida av slitningarna mellan de rena jordbrukssynpunkterna och de synpunkter, som göras gällande från stuteriledningens sida.

Det må även erinras om några andra förhållanden, som komma att föranleda ganska väsentliga statsutgifter, om denna fråga skall ordnas i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag. Det heter att tjänstemännen vid Strömsholms stuteri skola förflyttas till Ottenby med samma lön som de nu åtnjuta. I det hänseendet skulle flyttningen blott förorsaka en utgift från hästavelsanslaget av 2,000 kronor om året, som skulle utgå som arvode för bestridande av chefskapet, veterinärvården och bokföringsgöromålen vid den kvarvarande delen av hingstdepån. Emellertid måste efter en sådan skilsmässa en veterinär och en redogörare anställas vid ridskolan vid Strömsholm, och detta förorsakar väl staten utgifter, även om anslaget därtill utgår från en annan huvudtitel.

Vid Strömsholm äro 24 stallbetjänter anställda. Till Ottenby skulle 15 av dessa överflyttas. Av de 24 är ett antal av 7 à 8 över 60 år, flere av dem äro närmare 70 och någon däröver. Till Ottenby kan det väl ej ifrågasättas att flytta över annat än de yngre männen. För Strömsholm skulle då komma att återstå så gott som endast åldringar, vilka ej kunna antagas äga den vigör, som fordras för att sköta hingstarna vare sig i depån eller ute vid stationerna. Enda utvägen måste bli att staten pensionerar en hel del av dessa män, som i regel gått i statens arbete ända från sin tidiga ungdom. Så länge depån hålles samlad kan en arbetsfördelning äga rum, som gör att arbetskrafterna utnyttjas bättre.

I det hela torde man kunna säga, att utgiftsberäkningarna äro sådana, att de icke kunna tänkas bli underskridna men väl att de komma att överskridas, och företaget har därjämte med sig i släptåg åtskilliga utgifter, som ej äro vidrörda i förslaget.

Den valuta, som skulle erhållas för dessa betydande utgifter, är ett antal hingstar, som av stuteriöverstyrelsen upptagas till 12, när stuteriet nått full utveckling. Statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet nedsätter antalet till 9 och kommer då till ett genomsnittspris per hingst av nära 11,000 kronor, som dessa skulle kosta staten. Härvid är att märka, att ingen ränta på stuteriets betydande anläggningskostnad upptagits och att det väl är tänkbart att kostnaderna i allmänhet stiga till högre belopp. Likaså föreligger det givetvis en betydande risk för att det beräknade antalet fullt avelsdugliga hingstar ej kan frambringas vid stuteriet. Genomsnittspriset skulle då komma att stiga högst betydligt.

Under sådana omständigheter må en viss betänksamhet vara försvarlig. Det är sant, att de nu från utlandet köpta hingstarna äro dyra och det vore önskvärt, om vi på detta område kunde göra oss oberoende av utlandet. Det här planlagda försöket att skaffa oss detta oberoende blir emellertid synnerligen dyrbart. Med den ringa erfarenhet, som ännu föreligger angående detta slags hingstavel, är risken att misslyckas ej utesluten. Vid innevarande riksdag har en lånefond inrättats till den varmblodiga hästavelns upphjälpande. Med denna och dylika åtgärder för sporrande av det enskilda initiativet och med stöd av verksamheten vid statens hingstdepåer torde mycket stå att vinna.

Därest trots detta den ädla hästaveln i vårt land icke skulle kunna tillgodose det framtida behovet av remonter, så torde den enklaste vägen vara att något höja priset vid statens remontinköp. En sådan åtgärd verkar säkerligen lika rationellt och blir framförallt vida billigare än det kostbara experimentet med ett stort statsstuteri.

Med stöd av vad sålunda anförts anser sig utskottet böra hemställa,

att Riksdagen må avslå Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition.»

STOCKHOLM, ISAAC MARCUS' BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG, 1913.